

Laudatio Fruinprijs 2022

Geachte aanwezigen, studenten, collega's,

Het is een voorrecht hier te mogen staan namens de jury van de Fruinprijs, de prijs voor de beste Masterscriptie Geschiedenis van het collegejaar 2021-2022. Die jury bestond – voor de volledigheid- dit jaar uit Jasper van der Steen, Bart Verheijen en ikzelf. Tijdens de coronajaren is deze prijs wel uitgereikt, maar niet voor een groot publiek, en ik durf wel te stellen dat dat publiek belangrijk is, onontbeerlijk misschien zelfs, voor een goede prijsuitreiking. Een prijs reik je namelijk niet alleen uit voor de winnaar – hoe eervol het ook voor haar of hem kan zijn – maar een prijs als deze is in feite een educatief instrument, die aan de gemeenschap van historici en aankomend historici laat zien wat we belangrijk vinden. In andere woorden: deze prijs laat zien aan jullie, aankomende studenten, waar wij als docenten van het Instituut voor Geschiedenis, letterlijk en figuurlijk prijs op stellen.

Dit jaar hebben de docenten vier scripties genomineerd voor de Fruinprijs, wat minder dan in andere jaren, maar ook een teken dat alleen de allerbeste scripties genomineerd worden. En het was inderdaad weer een mooie oogst. Het viel de jury op dat het overgrote merendeel van deze scripties vanuit een transnationaal perspectief geschreven zijn, het nationale perspectief wordt niet meer zonder meer als uitgangspunt genomen, zoals enkele decennia geleden nog volstrekt vanzelfsprekend was. Dit geldt ook voor de geanalyseerde primaire bronnen, die in deze scripties ook internationaal van karakter waren. Tegelijkertijd ging het vaak om lokale geschiedenis, waarbij steden als Wenen, Amsterdam en Zutphen centraal stonden.

Het tweede dat ons opviel is dat in het overgrote merendeel van deze scripties identiteit centraal staat. Ik zal dat uitleggen door kort de scripties te introduceren, op chronologische volgorde.

Het verst terug in de tijd gaat Mo van de Wege, met haar scriptie 'Doing Roman. Elite identities in the Burgundian kingdom, 450-550 CE', begeleid door Rens Tacoma. Deze scriptie gaat over de manier waarop notabelen tijdens het Bourgondische koninkrijk in de vijfde en zesde eeuw zich op bepaalde manieren 'Romeins' gedroegen. 'Romanitas' had dus ook na het wegvallen van de macht van het Romeinse Rijk een culturele autoriteit die ze gebruikten om hun sociale identiteit beter te positioneren. Op verschillende manieren, gebruikmakend van een indrukwekkend bronnencorpus van grafinschriften, juridische geschriften en briefwisselingen maakt hij/zij duidelijk dat zowel Bourgondische als Gallo-Romaanse families zich 'Romeins' gedroegen. Deze scriptie is ambitieus, goed geschreven, sterk, systematisch betoog dat bronnen centraal stelt. Indrukwekkend.

Dan de scriptie van Caroline Schep: "National und kosmopolitisch zugleich": Wiener Werkstätte fashion, 1911-1932', begeleid door Eric Storm. De scriptie gaat over de vraag welke identiteit werd toegekend aan de kleding die werd gemaakt door het Weense kunstcollectief de Wiener Werkstätte. Dit verhaal speelt zich af in de hoogtijdagen van nationalisme, maar wat betekende dat in een stad die zowel bij het Habsburgse Rijk hoorde, als zich identificeerde met Duitse cultuur, en met de (nieuwe?) natie Oostenrijk. Makers en klanten waren vaak joods en vrouw, wat het verhaal nog verder compliceerde. Het is een rijke, gelaagde, intelligente analyse van een complexe kwestie en is goed geschreven bovendien – en dat laatste is in ons vak absoluut belangrijk.

Dana van Vliet schreef een scriptie getiteld 'Fighting against Empire in Mokum: Transnational anti-colonialism and space in Amsterdam, 1920s-1930s', begeleider Carolien Stolte. Deze scriptie biedt een systematische behandeling van de anti-koloniale activiteiten die in Amsterdam in het interbellum werden ontplooid, vooral door socialisten en communisten. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het Wereldcongres tegen de Imperialistische Oorlog van 1932. Het is een conceptueel spannende scriptie, omdat het de ruimtelijke kant van een internationaal netwerk op lokaal niveau laat zien: het laat zien waar zo'n congres zich allemaal afspeelde in de stad: niet alleen de congreslocatie waar het congres overdag plaatsvond, maar ook sociale ontmoetingsplaatsen waar mensen elkaar 's avonds konden ontmoeten, en vooral ook hoeveel organisatie het de congresorganisatoren kostte om bij kameraden thuis een slaapplek te vinden voor de vaak armlastige deelnemers, die van over de hele wereld naar het congres kwamen, soms te voet uit Wenen. Deze goed geschreven scriptie laat zien dat een transnationaal netwerk een abstractie is die slechts concreet wordt in een lokale context.

Maar er kan er maar één de beste zijn. Voor de winnende scriptie springen we een paar eeuwen terug in de tijd, naar 1572. De winnaar van de Fruinprijs 2022 is namelijk Johan Visser, met 'De geschiedenis van een bloedbad. Zutphen en 1572', begeleider Judith Pollmann. Zutphen koos tijdens de Nederlandse Opstand de kant van Willem van Oranje, maar betaalde daar een hoge prijs voor: toen de Spanjaarden de stad weer terugveroverden richtten de soldaten daar een bloedbad aan onder de stadsbevolking: honderden mannen, vrouwen en kinderen verloren daarbij het leven. Althans, dat was het verhaal dat we kennen. Johan Visser toont (gebruikmakend van een indrukwekkend bronnencorpus) knap aan dat er

helemaal geen bloedbad is aangericht onder de bevolking. Hij legt niet alleen uit wat er dan wel gebeurd is, hij verklaart ook hoe dit verhaal de wereld ingekomen is, en plaatst dit in een breder theoretisch debat over herinneringscultuur. Ik zeg het niet snel, maar deze scriptie is een meesterwerk, omdat hier stap voor stap een historische mythe ontrafeld wordt, waarbij continu gereflecteerd wordt op historiografie, bronnenkritiek, de methode van de historicus, en canonvorming. Bovendien is de scriptie uitstekend geschreven. Hij leest als een spannend verhaal en zelfs in de bijzinnen wordt informatie gegeven die de moeite van het weten waard is.

Vandaar dat de jury van de Fruinprijs unaniem oordeelde dat Johan Visser winnaar is van de Fruinprijs 2022. Deze scriptie is zo goed dat die inmiddels al een uitgever gevonden heeft, en het binnenkort in de boekhandel verkrijgbaar is (ik dacht dan maak ik daar meteen reclame voor, Johan, dat vind je vast niet erg). En ik ben ook blij om te kunnen vermelden dat Johan vanaf deze maand promovendus wordt bij ons Instituut: hij zal in een nieuw onderzoeksproject van Michiel van Groesen en Anita van Dissel de komende jaren onderzoek doen – welkom op het Instituut als collega, Johan! Voordat ik je de prijs uitreik (een oorkonde en een geldbedrag) en je van harte feliciteer, wil ik eerst nog jullie, onze eerstejaars studenten, mooie studiejaren bij Geschiedenis toewensen waarin jullie hopelijk het beste uit jezelf kunnen halen.